

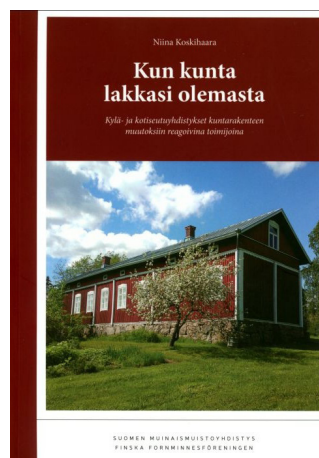
Kirja-arviot

Kuntarakenteiden muutokset haastavat käsityksiä paikallisidentiteetistä

Koskihaara, Niina. 2023. *Kun kunta lakkasi olemasta: Kylä- ja kotiseutuyhdistykset kuntarakenteen muutoksiin reagoivina toimijoina*. Turku: Painosalama. 269 sivua.

Ari-Pekka Miettinen

Niina Koskihaaran (FM) Turun yliopistolle valmistunut etnologian alan väitöstutkimus ja siitä kirjajulkaisuksi painettu teos pureutuvat tarkasti 2000-luvulla toteutettuun kunta- ja palvelurakennemuutoksen (PARAS-hanke) vaikutuksiin paikallistasoilla kylä- ja kotiseutuyhdistyksissä. Tutkimuksen kohteena ovat paikallisyhdistykset ja se, miten valtiovallan toimesta alkuun pantu rakenteellinen uudistus näkyi ja vaikutti paikallistason yhteisöjen arjessa. Tutkimuksen vaiheet on avattu oppikirjamaisen selkeästi ja niiden pohjalta aiheeseen perehtyminen yli tiedekuntarajojen on vaivatonta – varsinkin, kun aluerakenteisiin ja kuntaliitostutkimukseen liittyvät aihealueet on totuttu näkemään useammin yhteiskuntatieteilijöiden kuin kulttuurien tutkijoiden työpöydällä.

Paikallisidentiteetti on merkitykseltään monitasoista

Ennen kunta- ja palvelurakenteen uudistamista koskevan lain voimaan astumista 2000-luvun alun Suomen näkymiä varjostivat hyvinvointiyhteiskuntaan kohdistuvat haasteet, joissa valtion talous, väestön ikääntyminen sekä keskittyminen kasvukeskuksiin aiheuttivat paineita kuntatalouksissa. Tämän kehitysnäkymän valossa alettiin suunnitella ratkaisua, jolla voitaisiin vaikuttaa kunnallisten palveluiden toteuttamisen haasteisiin. Vuonna 2006 astui voimaan kunta- ja palvelurakenteen uudistamista koskeva laki, joka osaltaan kannusti kuntia solmimaan liitoksia ja jonka vaikutusta pyrittiin tehostamaan yhdistymisavustuksin. Uuden lain seurauksena alkoi 2000-luvun alun kuntaliitosaalto, johon Koskihaaran tutkimus ajallisesti kiinnittyy.

Kuntaliitoksien seurauksena paikkaa, paikallisuutta ja sekä yksilö- että yhteisötason kokemusta kotikunnasta uhkasi muutos, joka nosti paikallisyhteisöissä huolta aluekulttuuriin

liittyvien paikallisidentiteettisten konstruktioiden häviämisestä. Koskihaaran tutkimus nostaa esiin muuttuvaan kotiseutukäsitykseen liittyvän ilmiön, jonka valossa erilaiset alueeseen kiinnittyvät merkitykset voidaan liittää osaksi paikkasuhdetta henkilökohtaisen identiteetin tasolla. Kuntaliitoksen seurauksena henkilökohtaiseksi luokitellut merkitykset kotiseudusta tulivat uhatuksi, ja tämän takia Koskihaara määrittelee niiden nousseen näkyviksi yksilö- ja yhteisötasoilla. Koskihaaran mukaan aluekulttuuriin liittyvät merkityksenannot herättävät kysymyksiä siitä, miksi kotiseudun arvostus ei voisi näkyä arjessamme enemmän, jos se kuitenkin on pinnan alla olemassa – tai miksi kotiseutumerkitykset eivät voisi nousta useammin näkyviin paikallistason kulttuurisissa esiintuloissa, jolloin myönteiset mielikuvat voisivat osaltaan vaikuttaa kylien ja maaseutumaisten ympäristöjen elinvoimaisuuteen.

Toisaalta Koskihaara perustelee paikkakokemukseen liittyvää jaottelua yksityisen ja julkisen välillä sillä, että jokainen yhteisön jäsen muodostaa oman kuvitteellisen konstruktion suhteessa elinympäristöönsä. Sen muodostumiseen osaltaan vaikuttavat yhteisössä määritellyt merkityksenannot. Tästä voisin lukijana tehdä johtopäätöksen, ettei yksityiseksi koettuja paikallisidentiteettiin liittyviä arvoja ole tarpeellista nostaa esiin, koska niitä ei määritellä yleisesti jaettavaksi. Silloin kotiseutuun liittyvät arvot ovat kätkeytyä merkityksellisyyttä ja nivoutuvat osaksi paikan kokemista. Ehkä kotiseutuun liittyvää mielikuvamarkkinointia ei koeta tarpeelliseksi elinvoimaisuuden lisäämisen kannalta – vaan juuri oman paikkaylpeyteen liittyvänä hiljaisena tietona alueen erityisyydestä.

Paikannimi on merkityksellinen osa aluekulttuurista käsitystä

Koskihaara on hyödyntänyt tutkimuksessaan sosiologi ja filosofi Henri Lefebvren sosiaalisen tilan muodostumisen teoriaa, jonka kautta kunta voidaan määrittellä erilaisten aluetta määrittelevien piirteiden kautta kuten konkreettisten, virallisten tai henkilökohtaisten määritelmien muodostamana hallinnollisena tilana. Sosiaalisen tilan muodostumisen teoria auttaa ymmärtämään kuntaliitoksen luomaa uhkakuva yhteisön näkökulmasta, jossa jokin merkitykselliseksi koettu alue joutuu uudelleen määrittelyn kohteeksi. Tämän takia yhteisölle välittyy mielikuva valmiiksi annetusta tilasta, jossa tutuksi mielletty kotiseutu korvataan uuden alueen identiteetillä. Lefebvren teoreettinen näkökulma vaikuttaakin olevan Koskihaaran tutkimusta kategorisoiva kehys, jonka kautta aihepiiristä hahmottuu monitasoisuuteen yltävä yksityiskohtainen tutkimus, johon etnografisella tutkimuksella tulisivatkin pyrkiä.

Tutkimuksessa käy ilmi, että kuntarakanteisiin kohdistuvan muutosuhan myötä kylä- ja kotiseutuyhdistyksissä alkoi nousta esiin paikallisuutta puolustavaa reagointia. Koskihaara mainitsee, että alueellisen yhteisön valta, moraalit ja sitoutuminen ovat ylläpitäneet alueellista kehittymistä sekä muovanneet merkityksenantoja paikasta. Silloin kollektiivisesti luotu merkitykselliseen ympäristöön kohdistuneesta uhasta muodostuu vastareaktio, kun aluevaikuttamisen eteen nähty vaivannäkö uhkaa tulla mitätöidyksi, vaikka kuntaliitoksen perimmäinen tarkoitus ei ole ollut uhata paikallisyhteisöjen toimintaa. Tutkimusta mukailleen, paikalliskuohunnat ovat tärkeä osa muutosta, jonka kautta mahdollistuu uusien käsityksien luominen suhteessa muuttuneeseen tilaan.

Kuntaliitoksen myötä asuinkuntia liitettiin hallinnollisesti sekä nimellisesti paikkaan, joka ei vastannut enää asutun kunnan nimeä. Koskihaara liittää paikannimen muuttumisen nimistöntutkija Sirkka Paikkalan huomioihin pohjautuen ilmiöön, jossa paikannimen merkitys suhteessa kokemukseen elinympäristöstä asettaa haasteen paikan muodostamisen

prosessissa. Paikannimi mielletään osaksi yhteisöllistä paikanmuistia, jonka kautta muodostuu tunne elettyyn ympäristöön kiinnittymisestä.

Paikannimeen liittyvässä merkityksessä piilee oivaltava huomio siitä, ettei paikannimi ole irrallinen tai merkityksetön osa aluetta asuttavaa yhteisöä, koska paikannimi muodostaa yhteisölleen jonkin tietyn kulttuurisesti rajatun alueen. Siksi paikannimestä luopumisesta muodostuu yksilöä ja yhteisöä koskeva menetys, joka osaltaan perustelee paikallisyhteisöihin muodostunutta kuntaliitosvastaisuutta. Se, että Koskihaara on nostanut esiin paikannimiin liittyvän paikallisidentiteetin merkityksen muistuttaa siitä, että kuntien laajeneminen nykyisille alueilleen ankkuroituu Suomessa tapahtuneeseen kuntaliitosaaltoon.

Kuntarakenteiden muutos teki paikallisidentiteetistä puolustettavan

Koskihaaran tutkimus kuntarakenteen muutoksista on tehty kylä- ja kotiseutuyhdistyksien näkökulmiin pureutuen, mutta se tarjoaa mahdollisuuden laajentaa käsityksiä henkilökohtaisen tason paikkamerkityksistä suhteessa elettyyn ympäristöön, minkä siivittämänä kylätutkimus ansaitsisi tulla useammin esiin ajankohtaisessa akateemisessa tutkimuksessa. Väitöskirjassa kuvatut tutkimuksen vaiheet avaavat etnologian tieteenalan epistemologista taustaa vaiheittain, joten väitöskirja toimii myös havainnollistavana oppaana, reflektivoaan etnografiseen tutkimukseen.

Kuntaliitoksien kanssa eletään nykyisyyttä, mutta yhteisöt jatkavat omaa tärkeäksi kokeemaansa perinnettä. Koskihaara osoittaa, että kuntarakenteen muutokset ovat olleet paikakäsityksiin vaikuttavia yhteiskunnallisia ilmiöitä, joiden kohdalla alueelliset rajat tulevat näkyviksi paikallismerkitysten kautta. On lohdullista, että entisen kunnan nimeä on kannustettu käyttämään opastauluissa ja yhdistysten nimissä paikantamisen välineenä. Silloin entinen nimi toimii ankkurina kulttuurisidonnaisiin käsityksiin paikasta, jolle yhteisö on luonut merkityksensä. On tärkeää, että Koskihaaran tutkimus nostaa esiin näitä sallittavuuksia, jolloin mielikuva kuntarakenteiden muutoksista ei ankkuroidu paikallisidentiteettien tuhoksi, vaan yhteisöä positiivisesti haastavaksi mahdollisuudeksi tehdä näkyviksi alueellisia erityisyyksiä.

Koskihaaran käyttämä aineisto on muodostettu haastattelujen pohjalta. Niitä hän analysoi monivaiheisella lähiluvun metodilla, jossa kentällä tuotettu haastatteluaineisto luetaan läpi useita kertoja. Lähiluvun metodi heijastaa työn muutakin laatua; tutkimus on kattava ja huomioi tarkkanäköisesti tutkimusprosessin kokonaisuutta. Lukijalle heijastuva avoin reflektio kuvaa mielenkiintoisesti etnografisen tutkimuksen monia vaiheita ja mahdollisuuksia. Käsillä olevan tutkimuksen arvo nousee esiin juuri näistä lähtökohdista. Mukana tekstissä kulkee kirjoittajan henkilökohtainen ote, joka avaa lukijalle, kuinka tutkija työskentelee monipuolisten mutta myös soveltavien tiedon tuottamiseen liittyvien prosessien äärellä. Mielestäni Koskihaara osoittaa esimerkillään tietä sellaisen reflektioivan tutkimuksen pariin, jonka kautta on luontevaa kertoa onnistumisten lisäksi myös työskentelyn haasteita.

Kirjallisuus

Lefebvre, Henri. 1991. *The Production of Space*. Oxford: Blackwell.

Paikkala, Sirkka. 2009. "Sammatin pojasta Lohjan pojaksi – kuntien nimenmuutokset 2009." *Kielikello* 1/2009. Luettu 11.11.2024. <https://kielikello.fi/sammatin-pojasta-lohjan-pojaksi-kuntien-nimenmuutokset-vuonna-2009/>

Ari-Pekka Miettinen on etnologian maisteriopiskelija Turun yliopistosta. Hänen valmis-teilla oleva pro gradu -tutkielma käsittelee elinvoimaisuuden piirteiden hahmottamista kuntatasolla Pohjois-Karjalan alueella.